

спеціальністю і, відповідно, створив конкуренцію молодим фахівцям при працевлаштуванні;

- вихід на ринок праці економічно не активного населення, яке має вищу економічну освіту. Внаслідок цього створився додатковий тиск на ринок праці;

- стабілізація економічного розвитку регіону, пожвавлення інвестиційної діяльності. Внаслідок активізації цих процесів створюються умови щодо можливості працевлаштування фахівців економічного профілю та зменшення кількості незайнятих фахівців;

- розвиток мережі підприємств, що потребують фахівців економічного профілю. Внаслідок розвитку банківської системи, підприємницьких структур зросла потреба у фахівцях економічного спрямування.

Таким чином, ефективне функціонування регіонального ринку праці фахівців торговельно-економічного спрямування Полтавщини залежатиме від різноспрямованого впливу факторів, що визначають попит і пропозицію праці на цьому ринку. Тому глибокий і всебічний аналіз факторів, які визначають

кон'юнктуру професійних сегментів ринку праці, дасть змогу запропонувати дієві заходи для досягнення збалансованості між попитом і пропозицією праці фахівців.

Однак через динамічні зміни в економіці та на регіональних ринках праці ще й досі не вирішена не лише проблема незбалансованості між попитом і пропозицією праці за професійними сегментами, але й безліч інших проблем. Тому подальші дослідження ринку праці на рівні регіонів повинні спрямовуватися на виявлення факторів формування попиту й пропозиції праці фахівців та їх аналізу у розрізі саме професійних груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дробиш Л. В. Формування та регулювання попиту й пропозиції праці в регіоні (на прикладі фахівців торговельно-економічного спрямування) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / Л. В. Дробиш. – Полтава, 2009. – 20 с.

УДК 330.87:303.725.37:338.24

КОРПОРАТИВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ

С. В. Філіна

Нині складно знайти підприємство, на якому в тій або іншій мірі не застосовувалися інформаційні системи (ІС) управління господарською діяльністю. Проте, як правило, комп'ютеризація охоплює лише окремі сфери управління. Через істотну різницю історичних умов розвиток ІС в Україні і на Заході відбувався різними способами. Планова система жорстко регламентувала й розподіляла людські, фінансові, матеріальні ресурси. Через це неринкова економіка не стимулювала керів-

ників підприємств заощаджувати ресурси й оптимізувати матеріальні та фінансові потоки.

У той же час для «західного власника» проблема раціонального управління ресурсами завжди стояла на першому місці. Через ці об'єктивні обставини комп'ютеризація управління на Заході починалася з вирішення завдань управління запасами. У нашій країні ініціаторами впровадження ІС були і залишаються бухгалтерські служби підприємств. Еволюція західних і вітчизняних ІС ілюструє цю

тезу. Всі вітчизняні ІС розвивалися від бухгалтерської служби підприємства. Так, найбільш поширені на ринку продукти компанії «ІС» (бухгалтерія, зарплата, кадри, склад, торгівля, підприємство). Аналогічні етапи розвитку пройшли і програмні продукти інших фірм-розробників – «БЕСТ», «Парус», «Галактика».

В основі ж західних ІС з самого початку їх розвитку були ідеї «ресурсозбереження», тобто оптимізації матеріальних і фінансових потоків. Це відображено в їх назвах: ІС – Inventory Control – управління запасами, MRP – Material Requirement Planning – планування матеріальних ресурсів, MRP II – Manufacturing Resource Planning – планування виробничих ресурсів, ERP – Enterprise Resource Planning – планування ресурсів підприємства. Це зовсім не означає, що розробники західних систем не приділяли достатньої уваги модулю бухгалтерського обліку. У 90-х рр. XX століття найбільш успішною сферою впровадження КІС на вітчизняних підприємствах став бухгалтерський облік. Переконавшись у ефективності застосування ІС, підприємства переходили до впровадження комп'ютеризації в управлінні складським господарством, у відділі кадрів. При цьому досить часто використовувалися програмні продукти різних фірм, які базувалися на різних платформах. У результаті такої роботи підрозділи підприємств працювали автономно, іноді навіть менш ефективно, ніж узагалі без комп'ютеризації.

Метою статті є виявлення проблемних питань упровадження корпоративних інформаційних систем на підприємствах торгівлі системи

споживчої кооперації України, здійснення порівняльної характеристики існуючого на українському ринку програмного забезпечення, а також проведення аналізу критеріїв ефективності впровадження корпоративних інформаційних систем.

Відповідно до розміру підприємства системи управління підприємством умовно можна поділити на два великих класи. Великі системи, які сьогодні найповніше відповідають вимогам стандарту ERP («BAAN», «Oracle Applications», «R/3» тощо). Це переважно великі інтегровані комплекси ERP-класу, які окрім інструментів управління виробництвом, можуть утримувати ще й модулі, що суттєво розширюють рамки традиційної ERP-системи: CRM, ASP, OLAP. Дані системи потребують значних фінансових і людських ресурсів для впровадження та експлуатації. Оскільки не кожне підприємство має достатньо ресурсів для впровадження таких систем, то використовуються середні системи («ІС: Підприємство 8.0», «Галактика», «Парус», «Флагман» тощо), наближені до стандарту ERP, що включають різноманітні засоби для комп'ютеризації бухгалтерського обліку, управління персоналом, організації документообігу, комп'ютеризації складського обліку, фінансового аналізу, бізнес-планування, технологічної підтримки виробництва тощо.

Для того щоб забезпечити ефективне управління, ІС повинні відповідати певним вимогам. Визначають такі основні характеристики ІС (табл. 1).

Таблиця 1

Основні характеристики корпоративних інформаційних систем управління підприємством

Назва характеристики	Сутність
Масштабність	Одна з важливих характеристик інформаційних систем такого класу, враховуючи масштаби діяльності корпорацій. Масштабна ІС повинна функціонувати на масштабній програмно-апаратній платформі (сервери, операційні оболонки, системи комунікації, СУБД), що потребує значних зусиль спеціалістів з проектування та впровадження таких систем
Багатоплатформне обслуговування	Виникає потреба в тому, щоб прикладна програма працювала на кількох платформах. При цьому мають бути забезпечені однакові інтерфейс і логіка роботи та всіх платформ, маючи на увазі подібність схем екрана, елементів меню та діалогової інформації, що надається користувачеві різними платформами; інтегрованість з операційним середовищем; однакова поведінка на різних платформах

Продовж. табл. 1

Назва характеристики	Сутність
Робота в неординарному обчислювальному середовищі	Можливість роботи в мережах, до яких входять комп'ютери, що працюють під управлінням різних операційних систем або побудовані на різних обчислювальних платформах. При цьому має бути забезпечена взаємодія всіх робочих обчислювальних платформ і операційних систем, які використовуються
Розподілені обчислення	Це один із видів роботи в клієнт-серверній архітектурі, коли дані, що надходять з клієнтських машин, чи запити розподіляються поміж кількома машинами, наприклад, між кількома серверами, що збільшує пропускну здатність для користувача і дає можливість виконати багато завдань. Це сприяє максимальному використанню обчислювальних ресурсів, зниженню втрат і підвищенню ефективності системи

Отже, побудова корпоративних інформаційних систем управління з урахуванням її основних характеристик буде залежати від масштабів та специфіки діяльності підприємств. Якщо ІС не відповідає зазначеним вимогам, то її впровадження не принесе очікуваного ефекту: комп'ютеризованими будуть лише окремі ділянки управління, без взаємозв'язку та взаємообумовленості.

Оскільки корпоративні інформаційні системи є інтегрованими інформаційними системами управління, то це означає, що:

- системи не пов'язані з виробничим процесом безпосередньо, вони не є комп'ютеризованими системами управління технологічними процесами, але мають справу з моделлю технологічного процесу;
- їх робота полягає в поліпшенні діяльності підприємства, оптимізації матеріальних і фінансових потоків на основі необхідної інформації, що вводиться на робочих місцях;
- в одній системі охоплюється планування й управління всією діяльністю виробничого підприємства, починаючи від закупівлі сировини й закінчуючи відвантаженням товару споживачеві;
- інформація вводиться в систему тільки один раз у тому підрозділі, де вона виникає, зберігається в одному місці, і багаторазово використовується всіма зацікавленими підрозділами.

Корпоративні інформаційні системи дозволяють вирішити такі завдання: організувати ефективне планування всієї фінансової та господарської діяльності; підвищити довіру інвесторів завдяки формуванню максимальної прозорості бізнесу; знизити ризики та

збільшити прибуток за рахунок оперативного прийняття рішень і їх точності, інтуїтивності системи управління, розмежування доступу до інформації відповідно до посад співробітників, і реалізації функцій її безпеки; скоротити кількісний аспект втрат робочого часу за рахунок виключення дублювання даних різними службами й організації безперешкодного обміну даними між відділами підприємства.

Отже, системи даного класу дозволяють досягти погодженості роботи різних підрозділів, знижуючи при цьому адміністративні витрати й усуваючи проблему інтеграції даних для різних додатків. Ці системи є інструментом підвищення ефективності управління, прийняття правильних стратегічних і тактичних рішень на основі своєчасної та достовірної інформації. Використання корпоративних систем дозволяє досягти конкурентних переваг за рахунок оптимізації бізнес-процесів підприємства та зниження витрат.

Таким чином, перед здійсненням комп'ютеризації управління необхідно звернути увагу на ряд проблемних аспектів, які при правильному застосуванні можуть звести ризик невдалого впровадження до мінімуму (табл. 2).

Проект з упровадження системи управління підприємством швидше за все зазнає невдачі, якщо

- вибір системи ґрунтується на її «присутності» на ринку (частка ринку, фінансові показники), а не на ступінь задоволення бізнес-потреби;
- почато впровадження під керівництвом слабого проекту або, якщо план проекту не був ретельно й усебічно продуманий;

Таблиця 2

Проблемні аспекти ефективного впровадження корпоративних інформаційних систем

Проблемні аспекти комп'ютеризації	Характеристика
1. Необхідно переконатися в правильній організації проекту	Необхідний правильний вибір штатного керівника проекту з упровадження системи. Ця людина зобов'язана мати необхідні навички для виконання такої роботи (бажано, щоб він уже мав досвід упровадження систем). Повинні бути чітко визначені і відображені в документах функції, обов'язки, а також сфера компетенції кожного із групи фахівців, що працюють над проектом. Обов'язковий докладний план роботи, розбитий на етапи, зі строками виконання конкретних завдань
2. Перш ніж перейти до впровадження системи, необхідно проаналізувати існуючі бізнес-процеси	Для цього варто переконатися, що правила й процедури бухгалтерського обліку зафіксовані в документах за встановленою формою й зрозумілі працівникам бухгалтерії. Необхідно докладно описати методи ведення господарської діяльності (у разі необхідності слід змінити їх так, щоб вони забезпечували більш ефективну роботу й інтеграцію в нову систему). Обов'язково варто визначити організаційну структуру й з'ясувати, у якій мірі вона відповідає цілям підприємства. Необхідно також вивчити найбільш ефективні методи, які застосовуються в даній галузі, і спробувати використовувати ті з них, які підходять для конкретної організації. Зміни не обов'язково повинні бути радикальними, а чисельність співробітників не обов'язково повинна бути скороченою
3. Створення необхідної технічної інфраструктури	Варто провести (доручивши це фахівцям) оцінку наявної інфраструктури з погляду вимог, пропонованих новою системою. Повинна бути визначена роль відділу інформаційних систем і те, яким змінам він піддається в новому середовищі. Всі необхідні зміни повинні бути здійснені перед тим, як передати систему в промислову експлуатацію
4. Система повинна відповідати потребам усіх користувачів	Для цього необхідно документально зафіксувати потреби бізнесу. Отримані документи потім використовуються, щоб переконатися, що реалізовані функції відповідають потребам. Необхідно завжди чітко визначати пріоритети
5. Зміни в організації управління варто проводити відповідно до потреб співробітників	Проводити зміни треба поступово, не забуваючи про те, що за один раз люди здатні освоїти обмежену кількість інформації. Усі, хто відіграє істотну роль у реалізації проекту, повинні бути задіяні в ньому із самого початку. План навчання повинен бути розроблений так, щоб користувачі не просто навчилися вводити дані в систему, але й зрозуміли, як зміниться характер їхньої роботи

- не переглянуто методи ведення господарської діяльності компанії ще до вибору системи;

- не організовано регулярне спілкування зі співробітниками з метою залучення їх до участі й упровадження та переконання їх у тому, що їхні запити й потреби враховані;

- не відстежується хід виконання проекту порівняно з наміченими етапами та термінами виконання;

- встановлено нереальні строки або складено занижений бюджет;

- не приведено у відповідність із новими вимогами рівень підготовки співробітників відділу інформаційних систем.

Найпоширенішими в Україні ІС, які впроваджуються на вітчизняних підприємствах, є

програмні продукти закордонних компаній, що відповідають вимогам світового рівня: «Oracle corporation» (система «Oracle Application») «SAP AG» (система «R/3»), «Scala» («Scala»), і «Baan Company» (система «Baan IV»). Дані корпоративні системи впроваджуються на підприємствах різноманітної галузевої специфіки, дозволяють здійснювати стандартний набір функцій і складається із функціонального набору модулів управління підприємством.

Отже, сьогодні на ринку програмних продуктів пропонуються десятки пакетів програм для комп'ютеризації бухгалтерського обліку й управління підприємством у цілому, проте кожного року фірми-розробники заявляють про випуск нової програми, яка, на їх думку, є потужнішою, «розумнішою» і перевищує всі

відомі. Крім того, існує проблема, яка полягає в тому, що при розробці ряду програмних продуктів («Монолит SQL», «1С:Предприятие 8.0», «Галактика», «Business», «Suite» та ін.) увага приділяється паралельному веденню податкового обліку, хоча на практиці це не відповідає реаліям сьогодення.

При виборі ІС із широкого кола «претендентів» набуває актуальності проблема визначення критеріїв ефективності (оптимальності) упровадження інформаційних систем. Існує безліч критеріїв ефективності (оптимальності) впровадження інформаційних систем, але не існує їхньої порівняльної характеристики,

придатної для практичного застосування. Більшість авторів приводять лише опис характеристик системи, залишаючи за покупцем право вибору. Покупець у більшості випадків оцінює систему за інформацією, що надходить із відкритих джерел.

У процесі впровадження КІС постає цілий ряд питань, що не враховуються загальновизнаними критеріями ефективності й, звичайно, що не визначаються у джерелах, до яких має доступ звичайний покупець. Виникає необхідність сформулювати вимоги до уточненого критерію ефективності впровадження КІС, які відображені на рис.

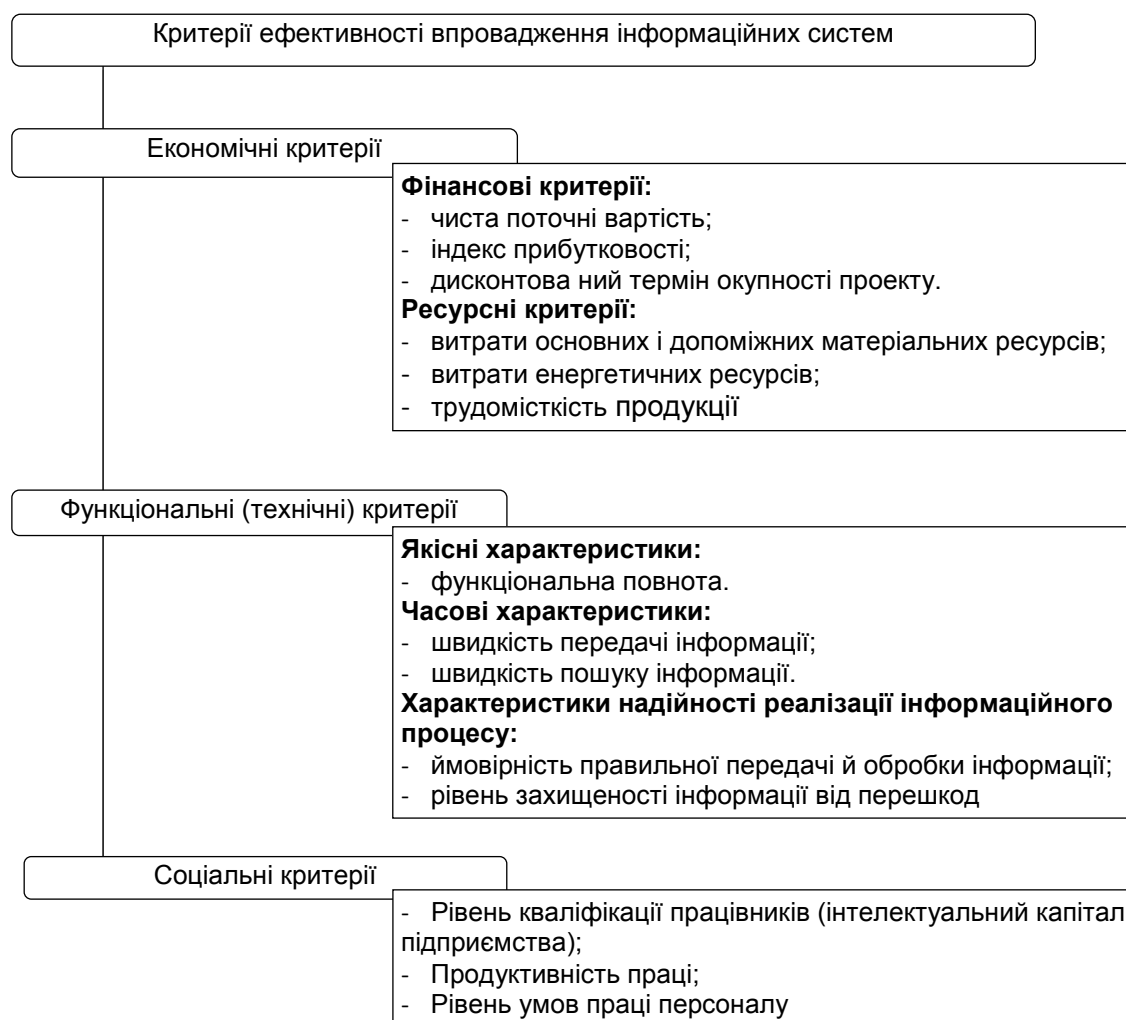

Рис. Вимоги до уточненого критерію ефективності (оптимальності) впровадження інформаційних систем

Отже, уточнені критерії повинні включати три категорії характеристик КІС, що впливають на прийняття покупцем рішення про

вибір тієї чи іншої інформаційної системи: економічні критерії, які, у свою чергу, поділяються на фінансові та ресурсні, функціональні

критерії (якісні, часові характеристики, характеристики надійності реалізації інформаційного процесу) та соціальні критерії. При виборі системи ці критерії необхідно враховувати комплексно, що забезпечує вірогідність і ефективність прийнятого рішення.

Незалежно від того, на якому програмному забезпеченні якого постачальника здійснювалася комп'ютеризація, виробничі підприємства відзначають, що впровадження комплексної інформаційної системи призводить до такого:

- складські запаси скорочуються на 10–35 %, а іноді й більше, якщо виробництво – позамовне та здійснюється за методом Just-in-Time;
- кількість вчасно виконаних замовлень збільшується на 10–20 % і більше (особливо у випадках, коли через відсутність достовірної інформації про хід виконання виробничого замовлення підприємство рідко коли виконувало їх вчасно);
- комп'ютеризація процесу придбання забезпечує повноту й несуперечність інформації та дозволяє правильно планувати замовлення сировини та матеріалів, що виключає надлишкові або недостатні закупівлі;
- продуктивність праці співробітників зростає на 10–30 % (швидше обробляються замовлення на виробництво, заздалегідь під замовлення здобувається сировина, виробничий план не має істотних відхилень від графіка виконання замовлень, а то й плану продажів та ін.);
- збільшується оборотність товарно-матеріальних запасів підприємства до 65 % і більше;
- нормально ведеться облік витрат, що дозволяє зробити правильний розрахунок собівартості продукції, забезпечується зниження накладних витрат до 30 %;
- для якісної роботи з постачальниками ведеться повна історія взаємовідносин, накопичується інформація про їхню надійність, якість сировини, що поставляється, матеріалів, що комплектують, ціни на сировину тощо, це дозволяє вибирати кращих, мінімізувати витрати на сировину.

Як наслідок керівництво підприємства в будь-який час може одержати повну інформацію про стан бізнесу та вчасно намітити шляхи його подальшого росту. Підприємство стає стабільним і прибутковим, а іноді й надприбутковим. Використання інформаційних систем для управління підприємством робить будь-яке підприємство більш конкурентоспроможним за рахунок підвищення його керованості й адаптивності до змін ринкової кон'юнктури. Побудова корпоративних інформаційних систем управління в корпораціях з урахуванням її основних характеристик (масштабність, багатоплатформне обчислювання, розподілені обчислення, робота в неоднорідному обчислювальному середовищі) буде залежати від масштабів і специфіки діяльності корпорації.

Таким чином, дослідивши корпоративні інформаційні системи, а саме проблеми впровадження та аналіз ефективності у процесі управління, дійшли висновку, що на сьогодні існує проблема відсутності об'єктивної інформації про конкретні систем управління, оскільки розробники й продавці лише надають інформацію про переваги своїх програмних продуктів і замовчують про недоліки (обмежену функціональність, неадекватну вартість, відсутність післяпродажної підтримки, застарілі рішення тощо).

Загальноприйнятими критеріями порівняння КІС є повнота функціональних можливостей ІС; можливість швидкого переналаштування; необхідність додаткових капіталовкладень (наприклад, на придбання СУБД); вартість необхідного устаткування; адаптація до законодавства України; кількість підтримуваних операційних систем (ОС) для сервера; кількість підтримуваних СУБД; вартість. Однак у процесі впровадження КІС постає цілий ряд питань, що не враховуються загальновизнаними критеріями ефективності. Виникає необхідність сформулювати вимоги до уточненого критерію ефективності впровадження ІС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корпоративные системы. Справочник «Системы автоматизации в Украине. Бизнес-при-

ложения – 36 КИС, 23 СЭД, 19 CRM». – 2-е изд., объедин. и доп. – К. : ООО «Декабрь», 2006. – 112 с.

2. Назаренко В. М. Оценка критериев оптималь-

ности КИС производственных предприятий / В. М. Назаренко, А. А. Кошулько, Н. В. Назаренко. // Корпоративные системы. – 2007. – № 2. – С. 39–42.

УДК 658.14:344.716(477)

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ»

С. О. Джерелейко

Ринкові умови господарювання в Україні вимагають від підприємств постійного вдосконалення управління виробництвом, що є матеріальною основою розвитку економічних відносин у країні. Це потребує організації діяльності господарюючих суб'єктів з високим рівнем інтеграції пристосованих до клієнтів бізнес-процесів, тому першорядного значення набуває рішення проблем організаційного, інформаційного та методичного забезпечення процесу формування бюджетів.

Одним із засобів всебічного забезпечення функціонування підприємств є поліпшення показників їх фінансово-господарської діяльності є впровадження організаційно-економічного механізму, що дозволяє суттєво знизити витрати, підвищити рентабельність виробництва та, відповідно, підняти реальні доходи господарюючих суб'єктів.

Дослідження фахової літератури показали, що питання теоретичного обґрунтування застосування організаційно-економічного механізму у різних галузях економіки знаходяться під пильною увагою науковців, які, однак, по-різному трактують його зміст і структуру. Концептуальні засади формування та впровадження організаційно-економічного механізму управління підприємствами висвітлено у працях провідних зарубіжних і вітчизняних авторів, таких як Г. В. Астапова, Н. В. Бібік, І. П. Біла, О. В. Декалюк, Б. М. Іваненко,

Л. В. Кравцова, Г. О. Крамаренко, Ю. Лисенко, В. П. Полуянов, М. Хазан, Л. С. Яструбецька та ін. Однак проблема розробки організаційно-економічного механізму забезпечення бюджетування діяльності промислових підприємств є ще маловивченою і потребує подальших напрацювань, зокрема, щодо питань дослідження змісту та теоретичних аспектів формування вищезначеного організаційно-економічного механізму.

Мета статті – дослідження економічного змісту та підходів до трактування поняття «організаційно-економічний механізм забезпечення бюджетування діяльності промислових підприємств», що уможливило створення та забезпечення функціонування системи бюджетування суб'єктів господарювання промислового сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень вітчизняних науковців, присвячених проблемам формування та впровадження організаційно-економічних механізмів різної направленості у діяльність підприємств, дозволив зробити висновок, що, незважаючи на повноту і ґрунтовність зазначених робіт, практично не розкриті питання щодо організаційно-економічного механізму забезпечення бюджетування діяльності підприємств промислового сектору економіки, тобто відсутнє єдине цілісне бачення його сутності у економічному аспекті. Розрізненість теоретичних напрацювань з даної тематики